

LUND UNIVERSITY

Så påverkade Olof Palme Sveriges ekonomi

Jonung, Lars

Published in:
Affärsvärlden

2026

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Jonung, L. (2026). Så påverkade Olof Palme Sveriges ekonomi. *Affärsvärlden*.
<https://www.affarsvarlden.se/kronika/jonung-sa-paverkade-olof-palme-sveriges-ekonomi?>

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LARS JONUNG
SENIORPROFESSOR

på Ekonomihögskolan vid Lunds universitet. Har även varit ordförande för Finanspolitiska Rådet och forskningsrådgivare vid EU-kommissionen i Bryssel. Ekonomisk rådgivare till statsminister Carl Bildt i början av 90-talet.

”Superdevalveringen gjorde det möjligt för S-regeringen att framstå som handlingskraftig. Den kunde undvika impopulära åtgärder”

Så påverkade Olof Palme Sveriges ekonomi

Olof Palme förknippas ofta med sin utrikespolitik. Men på hemmaplan fattades beslut som fick stora ekonomiska konsekvenser. Fem av dem formade Sverige – och rymmer tydliga lärdomar, skriver Lars Jonung.

Ordet på **Olof Palme** för fyrtio år sedan har inspirerat till en uppsjö av artiklar om hans politiska gärning. Fokus har ofta hamnat på hans djupa engagemang för internationella frågor. Hans insatser rörande svensk ekonomisk politik har inte fått samma belysning. De förtjänar dock att tas upp eftersom de ger oss viktiga lärdomar.

Fem centrala beslut under Palmes två perioder som statsminister, 1969–1976 och 1982–1986, vill jag uppmärksamma: prisstoppet 1970–71, överbrygningspolitiken 1974–76, superdevalveringen 1982, löntagarfonderna 1983 samt starten för avregleringen av kreditmarknaden 1985.

Dessa åtgärder är unika i vår ekonomiska historia.

Palme stod förstas inte bakom detaljerna i dessa beslut. Hans intresse för samhälls-ekonomiska problem var begränsat. Men som statsminister bar han ansvaret för de vägval som gjordes.

TVÅ DECENNIER MED PRISREGLERINGAR

I början av 1970-talet införde regeringen Palme ett allmänt prisstopp för att hålla nere inflationen. Särskilda kontroller riktades mot livsmedelspriserna för att blidka den revolt mot stigande priser som startats av de så kallade Skärholmsfruarna.

Detta steg blev början på omkring 20 år med prisregleringar som ett återkom-

mande instrument i stabiliseringspolitiken – längre än i något annat industriland.

Regleringssystemet svällde snabbt med en flora av kontroller, prisövervakning, undantag och kringgåenden. Forskningen är tydlig i sitt fördomande. Priskontroller angriper inte drivkraften bakom inflation. Det framgår inte minst av den statliga prisregleringskommitténs rapport som lämnades 1981.

Prisstoppen var ett uttryck för politisk kortsiktighet, en form av populism som återspeglade en ovilja att bekämpa inflationen med impopulära åtstramningar. I stället valde Palme-regeringen att framstå som politiskt handlingskraftig genom att införa samhällsekonomiskt skadliga prisregleringar. Tyvärr fick dessa ett långvarigt liv.

”ETT LÄRORIKT MISSLYCKANDE”

När den första oljeprischocken slog till 1973 befarades en djup lågkonjunktur. Regeringen valde en expansiv finanspolitik för att ”brygga över” den väntade nedgången. Under åren 1974–75 fördes en politik som drev upp löner och priser betydligt mer än i de länder som Sverige hade fast växelkurs till.

Konsekvensen blev snabbt fallande svensk konkurrenskraft och en allvarlig kostnadskris. Den briserade efter att den borgerliga regeringen tillträtt 1976. Palme beskrev det som att hans efterträdare kom till ”ett dukat bord”, men i verkligheten var

det tvärtom. Kostnadsläget kunde stabiliseras först efter två omfattande devalveringar.

Överbrygningspolitiken gjorde att Sverige hamnade vid sidan av den internationella konjunkturuppgång som följde på oljekrisen. Svensk ekonomi tappade mark.

Experimentet blev ett lärorikt misslyckande. Ingen regering har försökt göra om det.

SNEDTÄNDNING

När Palme återkom till makten 1982 blev den nya regeringens första stora beslut att sänka kronans värde genom en historisk devalvering på hela 16%.

Målet var att ge svensk industri ett snabbt och kraftfullt lyft i konkurrenskraft genom en undervärderad krona. Tanken var att kronans kurs sedan skulle ligga fast.

Effekten blev inledningsvis positiv. Exporten tog fart. Men superdevalveringen backades inte upp med en tillräckligt stram politik i övrigt. Följden blev att svenska löner och priser drevs upp. På sikt bidrog superdevalveringen därmed till att svensk ekonomi åter hamnade efter omvärlden.

Superdevalveringen gjorde det möjligt för S-regeringen att framstå som handlingskraftig. Den kunde undvika impopulära åtgärder och skjuta problemen framför sig.

När devalveringspolitiken utvärderades tio år senare av forskare beskrevs den som en rivstart som med tiden visade sig vara en snedtändning. Den bidrog till den djupa krisen i början av 1990-talet.

EXPERIMENTET MED LÖNTAGARFONDER

Med stöd av **VPK** införde **Socialdemokraterna** ett system med så kallade löntagarfonder 1983. Syftet var bland annat att tränga tillbaka den privata kapitalbildningen och ersätta den med kollektivt ägande. Fondernas ideologiska utgångspunkt var tydlig: makt skulle överföras till fackfören-

Det är historiens ironi att Palme, som beskrev sig som demokratisk socialist, öppnade dörren för en fri finansiell marknad, skriver Lars Jonung.

ingsrörelsen genom ett system som urholkade privat ägande.

Resultatet blev en djup spricka mellan regeringen och det privata näringslivet. Flera framstående företagare valde att lämna landet som familjen **Kamprad** och familjen **Rausing**.

Huvudkontoren följde med dem till Schweiz. Inget annat land har valt en så extrem lösning som denna. Palme saknade förvisso entusiasm för fonderna men var för svag för att stoppa dem. När den borgerliga regeringen tillträdde 1991 avskaffades fonderna omgående. Fondidén har sedan dess varit begravd.

KREDITAVREGLERINGEN 1985

I november 1985 avskaffade **Riksbanken** utlåningstaket för affärsbankerna, även känt som novemberrevolutionen. Enligt den dåvarande finansministern **Kjell-Olof Feldt** var Palme ointresserad av diskussionen kring beslutet: ”Gör som ni vill. Jag

begriper ändå ingenting” lär han ha sagt.

Tur var kanske det. Feldt insåg att det var en ideologisk reträtt bort från den omfattande regleringen av det finansiella systemet som den socialdemokratiska regeringen byggt upp under efterkrigstiden.

Novemberrevolutionen blev det första steget i den finansiella avregleringen. Det följdes snart av flera. Avregleringen genomfördes dock på ett olyckligt sätt. Den gav först upphov till en enorm expansion av kreditgivningen. Priser och löner pressades upp. Den svenska exportindustrins konkurrenskraft undergrävdes. Spekulation mot kronans fasta kurs växte i styrka.

Processen drev fram 1990-talets djupa finanskris. Den bemästrades genom att kronan fick en flytande växelkurs. På så vis kunde Sveriges konkurrenskraft återställas.

HISTORIENS IRONI

Den finansiella avregleringen gav oss först den djupa 1990-talskrisen. Därefter blev resultatet ett helt ny ekonomiskt-politiskt system för vårt land byggt på flytande växelkurs, en självständig riksbank med ett inflationsmål samt ett finanspolitiskt ramverk.

Det är historiens ironi att Palme, som beskrev sig som demokratisk socialist, öppnade dörren för en fri finansiell marknad som gjorde hans experiment med allmänt prisstopp, överbryggningspolitiken, superdevalvering och löntagarfonder förlegade.

Inte nog med det. Förutsättningen för den högskattepolitik som hade varit socialdemokratiens ledstjärna försvann när den svenska finansmarknaden blev internationellt integrerad.

Den finansiella avregleringen blev den centrala förutsättningen för den våg av nyliberala reformer som svept fram över svensk ekonomi och politik efter 1990-talskrisen. ●